

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑΣ «ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ»

Περὶ τοῦ τοπωνυμίου *Καλαμπάκα* τῆς Θεσσαλίας ἔγραψε πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ κ. Κ. Ἀμαντος¹ ὅτι προῆλθεν ἐξ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος *Καλαμπάκας*, ὅπερ καὶ σήμερον εἶναι γνωστὸν ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐμνημόνευσε δὲ καὶ τὸ ἐπωνύμιον *Καλαμπάκης*, τὸ ἀπαντῶν παρ' Ἀκροπολίτη καὶ ἐν ἔγγράφοις. Ὁ κ. Ν. Βέης² προτείνει παραγωγήν τοῦ ὀνόματος ἐκ τοῦ τουρκικοῦ *kalé bak* (= ἀποτρόπιος πύργος) καὶ ὑποστηρίζει ὅτι δὲν παρήχθη τὸ τοπωνύμιον ἐκ τοῦ ἐπωνύμου «*Καλαμπάκας*», ἀλλὰ τὸ ἐπωνύμιον ἐκ τοῦ τοπωνυμίου· τὸ δεύτερον τοῦτο δύναται νὰ εἶναι, νομίζω, ἀληθές, τὴν δ' ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ἐρμηνείαν τοῦ ὀνόματος ἄς ἐπιτραπῆ νὰ μὴ θεωρῶ πιθανήν. Κατὰ τὸν κ. Ν. Γιαννόπουλον³ «τὸ ὄνομα *Καλαμπάκα* φαίνεται ὄν τουρκικόν», τοῦτο δὲ ὑπεστήριξεν ἤδη τῷ 1919' κατ' αὐτὸν τὸ σύνθετον *καλεμπάκ*⁴ (*καλέ* = φρούριον, *μπάκ* = ἰδὲ) σημαίνει φρούριον θεατόν· ἢ ἀποψις τῆς *Καλαμπάκας* μετὰ τῶν ὑπερθεν καὶ πέριξ ὑψουμένων βράχων «φαίνεται ὡς φρούριον μετὰ προχωμάτων καὶ ἐπάλλξεων». Ὁ κ. Γ. Σωτηρίου⁵ ἀναφέρει τὰς περὶ τοῦ ὀνόματος προενεχθείσας ἐτυμολογίας, κατὰ δὲ τὸν κ. Κ. Καραμάρον⁶ εἶναι ἄγνωστον πόθεν ὀνομάσθη ἡ *Καλαμπάκα*, θεωρεῖται δὲ ὑπ' αὐτοῦ τολμηρὰ ἡ γνώμη περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος ἐκ τοῦ βυζαντιακοῦ ἐπωνύμου *Καλαμπάκης*.

Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα *Καλαμπάκα* φέρεται, ὡς θὰ ἴδωμεν, πλὴν τῆς Θεσσαλίας καὶ ἀλλαχοῦ ὡς ὄνομα τόπου, ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἕτερον τοπωνύμιον *Καλαμπάκι*, παρ' ὃ ὑπάρχει καὶ προσηγορικὸν *καλαμπάκι*, νομίζω ὅτι γίνεται ἀμφίβηλος ἡ παραγωγή τοῦ τοπωνυμίου ἐξ ἐπωνύμου *Καλαμπάκας*

¹ K. A m a n t o s, Die Suffixe der neugriech. Ortsnamen, München 1903, σ. 71 καὶ 11.

² Byzant.-Neugriech. Jahrbücher 3 (1922) 368 σημ. 1. Ταῦτα ἔγραψε καὶ μεταγενεστέρως (Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἑλευθερουδάκη 7, 89α λ. *Καλαμπάκα*), προσθέτων ὅτι τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, τὸ δὲ βυζαντιακὸν οἰκογενειακὸν ὄνομα *Καλαμπάκης* κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα.

³ Τὰ Μετέωρα, Βόλος 1926, σ. 19.

⁴ Ἐν Ἀττικῇ ὑπάρχει τοπωνύμιον *Καλιμπάκι* παρὰ τὴν Ἑλευσίνα, περὶ τὸ 1700 δὲ παρὰ τὴν Κερατέαν, ὅπερ ὁ κ. Ἴ. Σαρῆς Ἀθηνᾶ 40 (1928) 145, παρίγει ἐκ τῆς τουρκ. λέξεως *καλέμ* (= κάλαμος). Ἄλλ' ἀφοῦ θέσις *Καλιμπάκι* φέρεται ἐν Γορτυνίᾳ καὶ *Καλιπάκι* ἄλλη ἐν Ἠπειρῷ, ὡς παρατήρησεν ὁ Π. Φουρίκης, Ἀθηνᾶ 42 (1930) 120 κ. ἐξ., *Καλοπιάκι* τοπων. δις ἐν Τριφυλίᾳ, ἡ ἐρμηνεία τοῦ κ. Σαρῆ δὲν φαίνεται πιθανή.

⁵ Ἐπετηρίς Ἑταιρ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν 6 (1929) 292 σημ. 1.

⁶ Μεγάλη Ἑλληνική Ἐγκυκλοπαιδεία 13, 532 β λ. *Καλαμπάκα*.

(ἐκ τοῦ Καλαμπάκης ἦτο ἀδύνατος). Ἄλλὰ καὶ ἂν εἶχε τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ ἐπώνυμον, ἐρωτᾶται πόθεν τὸ ἐπώνυμον *Καλαμπάκας* καὶ *Καλαμπάκις*; ὥστε διὰ τῆς ἐρμηνείας ταύτης δὲν εὐρίσκεται ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, ἀλλὰ μετατοπίζεται.

Ἐκ τῶν εἰς -ι ὑποκοριστικῶν, οἷον ἐκ τοῦ -άκι, -άρι, -ίδι, -ίτσι, -οῦδι κτ., σχηματίζονται μεγεθυντικὰ οὐσιαστικά. Οὕτως ἐκ τῶν εἰς -άκι ἔχομεν οὐσιαστικὰ εἰς -άκα μεγεθυντικά, τὰ ὅποια ἐπέδωκαν ἰδιαίτερος ἐν τῷ δήμῳ Μαλευρίου τῆς Μάνης, ἔνθα ἀκούονται *βελονάκα, καραβάκα, λαγκαδάκα, μαντράκα, νησάκα, πετράκα, ποδαράκα, στερνάκα, φτεράκα, χερράκα, κωπελλάκα, πελιστεράκα* καὶ ἄλλα πολλά¹, συνήθη δὲ εἶναι *θειάκα* (Σχωριᾶδες Ἡπείρου) καὶ *θάκα* (Μάνη), *κυράκα, μαμμάκα, μαννάκα* κτ.

Καὶ ὀνόματα φυτῶν (καὶ δένδρων) *δενδράκα, βελανιδάκα, κυπαρισσάκα, πλατανάκα, ρουπάκα, σκενταμάκα* (σκένταμος=σφένδαμνος), *τσερατοάκα* (μεγάλη τσερατσέα=κερατέα). Ὅπως δ' ἔχομεν τοπωνύμια εἰς -άκι, οἷον Ἄμπελάκι (Κρήτη, Σαλαμίς), *Καρυδάκι, Πλατανάκι* (Ἀρκαδία) καὶ λοιπά, ἔχομεν ὁμοίως ἐκ τῶν εἰς -άκα προσηγορικῶν, οἷον *Ζωνάκα* (Χουλιαράδες Ἡπείρου)² παρὰ τὸ *Ζώνα* (ἢ) τοπων. *Καρπάθω*³, *Κοτρωνάκα* (δὶς ἐν τῷ δήμῳ Μαλευρίου Λακωνικῆς), *Λουράκα* (ἐπτάκις αὐτόθι, *λουράκα*=μεγάλη λωρὶς γῆς), Ἄγριαδάκα καὶ *Βουσάκα* (δὶς) καὶ *Γιαστερνάκα* καὶ *Αεθράκα* καὶ *Πυργάκα* καὶ *Ριζάκα* καὶ *Ροδινάκα* καὶ *Σηηλαζάκα* (δὶς) καὶ *Ψαράκα* καὶ ἄλλα ἐν Μέσα Μάνη, καὶ δὴ καὶ ἐκ τῶν αὐτόθι οὐσιαστικῶν *ἀμπελάκα, λινάκα, σεμάκα* (σέμα=πικροδάφνη), *τσερατσάκα* ἐλήφθησαν τὰ φυτώνυμα τοπωνύμια Ἄμπελάκες (οἱ) ἐν Οἰτύλῳ, *Λινάκα* ἐν Οἰνούντι⁴, *Σεμάκα* ἐν τῷ δήμῳ Μαλευρίου, *Τσερατσάκα* αὐτόθι.

Οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ὑποκοριστικοῦ *καλαμάκι* ἔχομεν τοπωνύμια ἦτοι *Καλαμάκι* ἀκρωτήριο ἐν Θεσσαλίᾳ⁵ καὶ ἐν Σκιάθῳ⁶ καὶ ἐν τῇ νήσῳ Ἁγίῳ Εὐστρατίῳ, νησίς τις παρὰ τὴν μικρασιατικὴν παραλίαν⁷, χωρία δ' ἐν Ἀττικῇ, Ἴσθμῳ, Ζακύνθῳ, Μεγίστῃ καὶ Κρήτῃ, θέσεων δὲ ὀνόματα

¹ Τὰ παραδείγματα ἐκ τοῦ δήμου Μαλευρίου ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ συναδέλφου κ. Κ. Ρωμαίου.

² Χ ρ. Σ ο ὑ λ η, Τοπωνυμικὸν τῶν Χουλιαράδων, Ἡπειρωτ. Χρονικὰ 7 (1932) 229.

³ Μ. Μ ι χ α η λ ῖ δ ο υ, Λαογραφικὰ σύμμεικτα Καρπάθου τ. 2, Ἀθήναι 1934, σ. 478.

⁴ Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, Οἰνοντιακά, Χανιά 1908, σ. 221.

⁵ Ἴ ω. Ν ο υ χ ά κ ι, Ἑλληνικὴ χωρογραφία, Ἀθήναι 1901, σ. 417.

⁶ Γ ρ. Ε ὑ ά γ γ ε λ ῖ δ ο υ, Ἡ νῆσος Σκιάθος, Ἀθήναι 1913, σ. 15, 19.

⁷ Ε. Δ ρ ά κ ο υ, Μικρασιαναὶ πραγματεῖαι ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ ἦτοι αἱ Ἐκατόννησοι, τεῦχ. 1, Ἀθήναι 1888, σ. 5, 6.

πολλαχοῦ¹. Εἰς τὰ τοπωνύμια ταῦτα δέον, νομίζω, νὰ ἀναχθῆ καὶ τὸ *Καλαμπάκι*, ὄνομα συνοικισμοῦ ἐν Δράμα, ἀντὶ Καλαμάκι.

Ὡς δ' ἐγένοντο τὰ ἀνωτέρω σημειωθέντα φυτώνυμα τοπωνύμια Ἄμπελάκες, Δινάκι, Σεμάκι, Τσερατσάκι, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ προσηγορικοῦ *καλαμάκι* (=μέγας κάλαμος, οὗ συνών. *καλάμα*² ἐν Ἀθήναις παλαιότερον) ἀκουομένου καὶ σήμερον ἐν Μάνη, ἐλήφθη τὸ τοπωνύμιον *Καλαμπάκι* πλὴν τῆς Θεσσαλικῆς κόμης τὸ ὄνομα *Καλαμπάκι* φέρει καὶ θέσις τις ἐν Κρήνῃ τῆς Ἰωνίας³. Ὡς δὲ παρὰ τὸ *Καλαμίδι* τοπων. ἐν Λευκάδι (δὲ ἀπὸ οὗσ. *καλαμίδι*) ὑπάρχει ἕτερον *Καλαμίδα* ἐν Προυσῶ Ἐδρυτανίας καὶ ΝΑ. τῶν Ἰωαννίνων, παρὰ τὸ *Καλαμίτσι* (δὲ ἐν Εὐβοίᾳ, Θράκῃ, Κρήτῃ, Κυθήροις, Λευκάδι, Μακεδονίᾳ, Πρεβέζῃ, Χαλκιδικῇ) ἕτερον *Καλαμίτσα* ἐν Σκύρω κ. ἄ., οὕτω καὶ τὸ *Καλαμπάκι* εἶναι ὄνομα παράλληλον ἀπαντῶν παρὰ τὸ *Καλαμπάκι* (ὄνομα συνοικισμοῦ Δράμας). Σημειωτέον ὅτι ἀπαντᾷ οὗσ. *καλαμπάκι* ἐν Λίμνῳ σημαῖνον εἶδος τι μελαίνης καὶ πυκνορράγος σταφυλῆς, εἶναι δὲ πιθανῶς ἀντὶ *καλαμάκι* καὶ ἡ σταφυλὴ ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὸ σχῆμα τῆς ραγῶς αὐτῆς οὔσης *καλαμοειδοῦς* (πβ. *καλαμοβύζα* περὶ αἰγὸς ἐχούσης μακρὰς ράγας), ὁμοίως *καλαμόσγκα* λέγονται εἶδος σύκων.⁴

Ἡ φωνητικὴ τροπὴ τοῦ *μ* ἐν μέσῳ φωνηέντων εἰς *μπ* εἶναι γνωστὴ ἐπὶ λέξεων ἤδη ἀπὸ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων⁵. οὕτως ἐν μεσαιωνικοῖς κειμένιοις⁶ ἀπαντᾷ *φλάμπουρον* ἀντὶ *φλάμουρον* (λατιν. *flammulum*). Ἐν τῇ νεωτέρᾳ δ' ἐλληνικῇ ἀπαντᾷ *πολλαχοῦ*, οἷον *ἀμπάδα* ἐν Πελοπον-

¹ Αἰτωλία (Μπέρονον, Σέλιανη), Ἄνδρος, Θράκη (Αὐδῆμη, Θρακικά 5 [1934] 348), Ἰωνία, Κῶς (Ι. Ζαροράφτη, Κῶια, Κῶς 1921, τεύχ. Α' σ. 42), Μακεδονία (Ἀβδέλλα), Μάνη (δῆμος Μαλευρίου, τετρακίς), Μῆλος, Πυλία (Βασιλίτσι), Ρόδος, Σίφνος, Σκιάθος, (Δ. Εὐαγγελεῖδης, Ἐνθ' ἄν. 18). *Καλαμάτσι* (Καλαβρία, Archivio glottologico italiano 12, 87) πβ. καὶ G. R o h l f s, Etymol Wörterb. der unteritalien. Sprachitāt ἐν λ. κάλαμος), πληθυντικῶς δὲ *Καλαμάκια* (Γύθειον, Μάνη, Μοναστηράκι Ἀχαρνάνιας).

² Δ. Κ α μ π ο ὄ ρ ο γ λ ο υ, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων 1, 231: «Βάρ' τῆ γραμμῆ μετὶ ματσούκα | καὶ τῆ νιὰ μετὴν κ α λ ά μ α».

³ Κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6233 χειρόγραφον τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ (σ. 10) καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6233 χειρόγραφον τῆς συλλογῆς Κων/πόλεως (σ. 6).

⁴ Ὁ κ. Τ ρ. Εὐαγγελεῖδης, Ἡ νῆσος Σκιάθος, Ἀθήναι 1913, σ. 132, ἐρωτᾷ μὴ κ α λ α μ ό σ υ κ α ἐκλήθησαν, διότι εἰσῆχθη εἰς τὴν Σκιάθον φυτεία ἐκ Καλαμῶν. Τοῦτο δὲν μοῦ φαίνεται πιθανόν, διότι ἡ πόλις Καλάμαι εἶναι εἰς τὸν λαόν γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κ α λ α μ ά τ α, ὅπερ ὄνομα καὶ ὡς οὗσ. ἀπαντῶν σημαίνει τὸ μετὰξινον μαντήλι· ἂν ἠλήθευεν ἡ ὑπόθεσις τοῦ κ. Εὐαγγελίδου, θὰ ἐλέγοντο πιθανῶς Κ α λ α μ α τ ι α ν ά. Ὅτι πρόκειται περὶ χαρακτηριστικοῦ ὀνόματος ἐκ τοῦ σχήματος πβ. ρ ο ὗ ᾱ τ α, φ λ α σ κ ά ν ι α κ τ τ. αὐτόθι.

⁵ Βλ. Γ. Χ α τ σ ῖ δ ά κ ι ν, ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι Πανεπ. Ἀθηνῶν 7 (1910—11) 61 καὶ Δ. Γ ε ω ρ γ α κ ά ν, Byzant.-Neugr. Jahrbücher 14 (1937) 72.

⁶ M. T r i a n d a ρ h y l l i d i s, Die Lehnwörter σ. 38.

νήσῳ καὶ ἀβάδα ἐν Μεγάρῳις (ἀντι ἀμάδα), ἀμπασκάλη ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Σίφῳ καὶ ἀθασκάλη ἐν Κρήτῃ (ἀντι ἀμασκάλη—μασάλη), ἀμπέ-
 λεια ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πατρῶν (ἀμέλεια), ἀβελόχα ἐν Μυκόνῳ (μολόχα)
 ἀναμπουροδώνῳ ἐν Λακωνίᾳ (ἀναμουροδώνῳ), ἀπανωγόμυι (ἀπανωγόμε),
 βατσινόμυρο (βατσινόμυρο, βάτινον μόρον), θολάμυι ἐν Σίφῳ (θα-
 λάμυι), καμπιλλάφι ἐν Τριφυλίᾳ καὶ ἀπανωκαμπίλλανκο ἀλλαχοῦ, καμπου-
 χᾶς (καμουχᾶς), καμπώνομαι ἐν Μέσα Μάνῃ (=σιωπῶ, ἀντι καμώνομαι),
 καμπούνου ἀντόθι (καμιμύ) κουμπούλα (=ἀποπάτημα) ἀντόθι (κου-
 μούλα, ἐν Τριφυλίᾳ γκουμούλα), κορομπηλία ἐν Κύμῃ (κορομηλία) καὶ
 Κορομπηλίτσα τοπων. ἐν Γορτυνίᾳ, κουλουμπώνῳ ἐν Αἰτωλίᾳ (κουλου-
 μώνῳ), λουστρόμπος (=ναυτόπαις) ἐν Πανόρῳ (λουστρόμος, ἰταλ. Iostro-
 po), μυζήθηρα ἐν Παξοῖς (μυζήθηρα), πλουμπί (πλουμί) καὶ πλουμιστός,
 σηθαίνῳ ἐν Νάξῳ (σημαίνῳ), τσαμπώνῳ ἐν Πόντῳ (καμιμώνῳ=καμιμύ),
 φουπελιά (φουμेलιά), φλόμπος ἐν Λακωνικῇ (φλόμος) χαμπηλός ἐν Μάνῃ,
 Μεσσηνίᾳ κ. ἀ. (χαμηλός), χλομπός (=χλοερός) ἐν Κεφαλληνίᾳ (χλομός)
 καὶ ἄλλα. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων συνάγεται ὅτι ἡ τροπή τοῦ
 ἐν μέσῳ φωνηέντων συμφώνου μ εἰς τὸν ἐπίσης χειλικὸν φθόγγον μπ
 γίνεται ἐν λέξει, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπαντᾷ ὕγρον (ρ ἢ λ) καὶ δὴ καὶ λ ἢ ἔρρινον
 (ν) καὶ δὴ καὶ ἐν συλλαβῇ παρακειμένη εἰς τὴν περιέχουσαν τὸ μ.

Καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου οὗς, κάλαμπος ἐν ἄσματι ἐκ Τσου-
 μέρκων¹ (πβ. κάλαμος τοπων. πολλαχοῦ) ἐπὶ ἐτέρου ὑποκοριστικοῦ, τοῦ
 οὗς, καλαμποῦδι (ὄνομα φυτοῦ) ἐν Φαναρίῳ Θράκης² (πβ. Καλαμούδι το-
 πων. ἐν Χαλκίδι) καὶ ἐπὶ τοῦ συνθέτου καλαμποκάννι (ἐν Μεσσηνίᾳ, Κυ-
 νουριά, Καρυστία καὶ ἀλλαχοῦ) ἀντι καλαμοκάννι, παρατηρεῖται ἡ τροπή
 αὕτη τοῦ μ εἰς μπ. Κατὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ τοῦ προσηγορικοῦ καλαμάκα
 φαίνεται πιθανὴ ἡ τροπή αὕτη.

Προσθετέον δὲ ὅτι συνοικισμῶν ὀνόματα ἀπὸ φυτῶν ὑπάρχον ἐν
 μὲν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαμπάκας Βουρλοχώρι, Γάβροβο (πβ. Γραβιά, διὰ δὲ τὴν
 κατάλ. πβ. Κεράσοβο κ.τ.δ.), Καστανιά (καὶ ἕτερον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καρδί-
 τσης), Κεραστιά τρεῖς καὶ ἅπαξ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καρδίτσης), Μηλιά, Ὁξινά
 Λεσπότη, ἐν δὲ τῷ λοιπῷ νομῷ Τρικκάλων Ἄπιδιά, Βατσονηιά, Καρδί-
 τσα³, Καρνές, Καστανιά, Κεραστιά, Κρανιά, Μέλιγος, Παλαζοκαρνά, Συ-

¹ Λαογραφία 5(1915)80. Ἐκ τοπων. Κ α λ α μ π ο ς νομίζω ὅτι θὰ προήλθε
 καὶ τὸ ἐπών. Κ α λ α μ π ο ὄ σ η ς, ὄν κατ' ἀρχὰς ἐθνικὸν ὄνομα (πβ. καὶ Καλα-
 μώτης).

² Θρακικά 7 (1936) 297.

³ Τὸ ὄνομα ὀρθῶς ἠρμήνευσεν ἐκ τοῦ καρδιτίσα ὁ κ. Κ. Ἄ μ α ν τ ο ς, Die
 Suffixe σ. 54, 64. Πβ. Κ α ρ υ δ ῖ τ σ α θέσις ἐν τῷ δῆμῳ Μαλευρίου, Κ α ρ υ -
 δ ᾶ ζι ἀλλαχοῦ καὶ Κ α ρ δ ᾶ κ ι χωρίον ἐν Κρήτῃ καὶ ὄρμος ἐν Κερκύρᾳ.

κῆ. Οὐδὲν ἄπορον λοιπὸν ὅτι καὶ τὸ ὄνομα *Καλαμπάκα* τῆς αὐτῆς περιφερείας εἶναι φυτώνυμον.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν αἰτιολογίαν τῆς ὀνοματοθεσίας *Καλαμπάκι* (Δράμα) καὶ *Καλαμπάκα* (Θεσσαλία, Ἰωνία) παρατηρῶ ὅτι ὁ μὲν συνοικισμὸς τῆς Δράμας κείται εἰς γόνιμον καὶ κατάρρυστον πεδιάδα, διαρροεμένην ὑπὸ τοῦ Νέστου καὶ πολλῶν χειμαρρῶδων ποταμῶν, ἔνθα ὑπῆρχον καὶ ὑπάρχουν καλαμῶνες, ἡ δὲ θεσσαλικὴ *Καλαμπάκα* ὑπὸ τε τοῦ Ἄνω Πηνειοῦ προσλαμβάνοντος ἐν τῇ πόλει πολλοὺς παραποτάμους καὶ τοῦ εἰς αὐτὸν ἐμβάλλοντος Ἰωνος. Ὅμοίως τὸ κατωτέρω *Καλαμπάκος* εἶναι ὄνομα ρύακος καὶ κρήνης. Καθόλου ὁ κάλαμος εὐδοκιμεῖ, ὡς γνωστόν, εἰς ἐδάφη ὑγρὰ ἢ ἄρδευόμενα. Καὶ ἀπὸ πραγματικῆς ἄρα ἀπόψεως ἡ ἀλήθεια εὐδρασκεῖται πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐξηγητικῆς ταύτης.

Προσθετέον ἐν τέλει ὅτι ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ *καλαμάκι* πιθανῶς παρήχθη τὸ ἐν Αἰτωλίᾳ παρωνύμιον καὶ ἐν Λεωνιδίῳ τῆς Κυνουρίας κ. ἄ. ἐπώνυμον *Καλαμάκις* πιθανῶς ἐκ τούτου, ὅτι ὁ φέρων τὸ παρωνύμιον ἦτο λίαν ἰσχνός, οἱ πόδες αὐτοῦ ἦσαν *καλαμάκια*, ἥτοι εἶχε λεπτὰς κνήμας· *καλάμι* πολλαχοῦ λέγεται ἢ κνήμη καὶ ἰδίως τὸ κνημιαῖον ὀστοῦν. Σημειωτέον καὶ τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ παρωνύμιον *Καλαμένιος* τεθὲν «διὰ ἰσχνότητα» κατὰ τὸν κ. Π. Λορεντζᾶτον¹ καὶ ὅτι οἱ ἰσχνόποδες λέγονται *καλαμοκάννηδες* (τοῦτο κατὰ προφορικὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Φ. Κουκουλέ).

Ὅμοίως ἐκ τοῦ τύπου *καλαμπάκι* προῆλθε τὸ ἐπώνυμον *Καλαμπάκις*² καὶ ἐκ τοῦ *καλαμάκα*—**καλαμπάκα* ἢ ἐκ τοῦ τοπωνυμίου *Καλαμπάκα* τὸ παρωνύμιον *Καλαμπάκος* (Γερεγοῦνι Κορινθίας, Ζάκυνθος)³ Τὸ δ' ἐν Νέῳ Κούκλενα Βεροίας τοπων. (ρύαξ καὶ βρύσις) *Καλαμπάκος* προῆλθε, φαίνεται, ἐκ προσηγορικοῦ *καλαμπάκος*, καθ' ἃ καὶ *δρομάκος*, *Ρυάκος* ὄνομα χειμάρρου ἐν Σιδηροκάστρῳ Τριφυλίας (ἐκ προσηγορ. ρυάκος ὃ ἐκ τοῦ ρυάκι) κττ.

ΔΗΜ. ΙΩ. ΓΕΩΡΓΑΚΑΣ

¹ Δεξιμογραφ. Ἄρχειον 6(1923)50.

² Τὸ ὄνομα *Καλαμπάκις* εἶναι οἰκογενειακὸν καὶ ἐν Ζακύνθῳ (Λεων. Ζώη, Λεξικὸν φιλολογικὸν καὶ ἱστορικὸν Ζακύνθου, Ζάκυνθος 1898 σ. 350β).

³ Λεων. Ζώης, Ἐνθ. ἄν.